

**„Mjög vafasamt“. Framlag
Íslendinga til notkunar
grunnlína í hafrétti.**

Háskólinn í Reykjavík, 28. maí 2025

Guðni Th. Jóhannesson

gudnith@hi.is   www.gudnith.hi.is

Sögulegur bakgrunnur

- „Kóngsins straumar“:
„Det var Nordmenn som kom til Svalbard, til Island, til Færøyene, alle øyene i det nordlige Atlanterhav og omsider til Grønland og til Vinland, Orknøyene, Shetlandsøyene og Hebriderne.“

C.J. Hambro
stórpingsmaður 1951

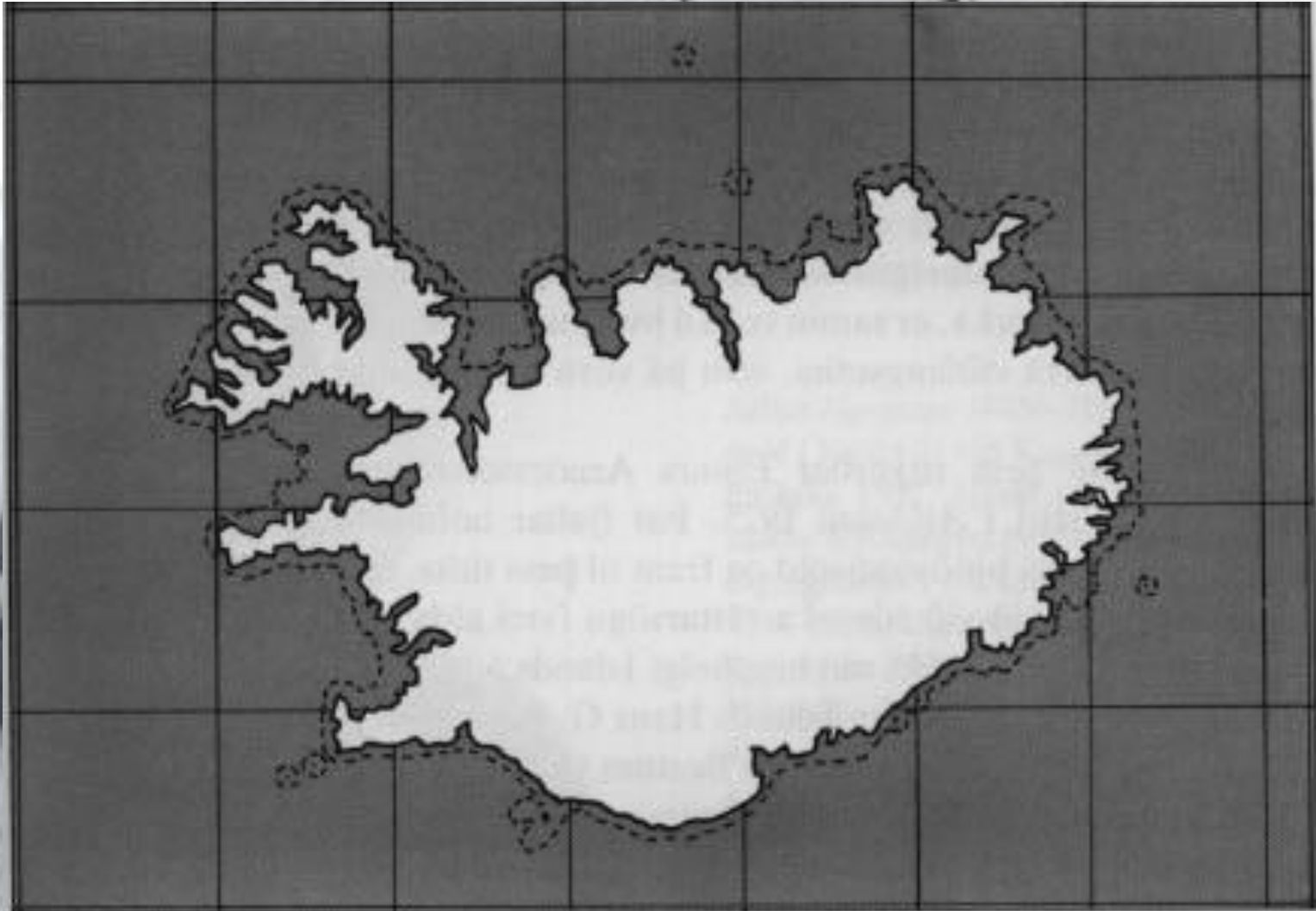

Ísland undir danskri krúnu

Dana 1489 semja Danir og Englendingar. Veiða mátti
stúrsetu og versla við Ísland, ef keypt var leyfi af Danakóngi
til 7 ára. En Alþingi við Öxará hafnaði ákvæðinu um
fiskveiðar, og lögrétta felldi dóm til staðfestingar.
ir og Á næstu áratugum dæmdi þingið ítrekaði dóma um
ef fiskveiðar, vetursetu og verslun.

Í landhelgisdeilum 20. aldar vitnuðu
þjóðréttarfræðingar til samþykktar Öxarárþings á 15. öld.

- 1631: Fisk- og hvalveiðilögsaga um 24-32 sjómílar frá ystu nesjum
- 1812-59: 16 sjómílna lögsaga í orði en fjögurra mílna í reynd
- 1859-72: Fjögurra sjómílna fiskveiðilögsaga frá ystu eyjum og skerjum
- 1872: „Þjóðréttarlandhelgi“; þriggja mílna lögsaga undan ystu annesjum og skerjum við lægsta fjöruborð
- 1901: Landhelgissamningur Dana og Breta

Pax Britannica, undan Íslandi og Noregi

„...um landhelgi
hvers lands gilda
alþjóðareglur og er
því ekki hægt að
gera öruggar
breytingar á þeim
nema samþykki
annarra þjóða komi
til, og þá fyrst og
fremst Bretlands.”

Ólafur Thors á
Alþingi, 1936

„... a principle on which we
might be prepared to go to
war with the strongest power
in the world“.

Sir Edward Grey,
utanríkisráðherra Bretlands,
1911

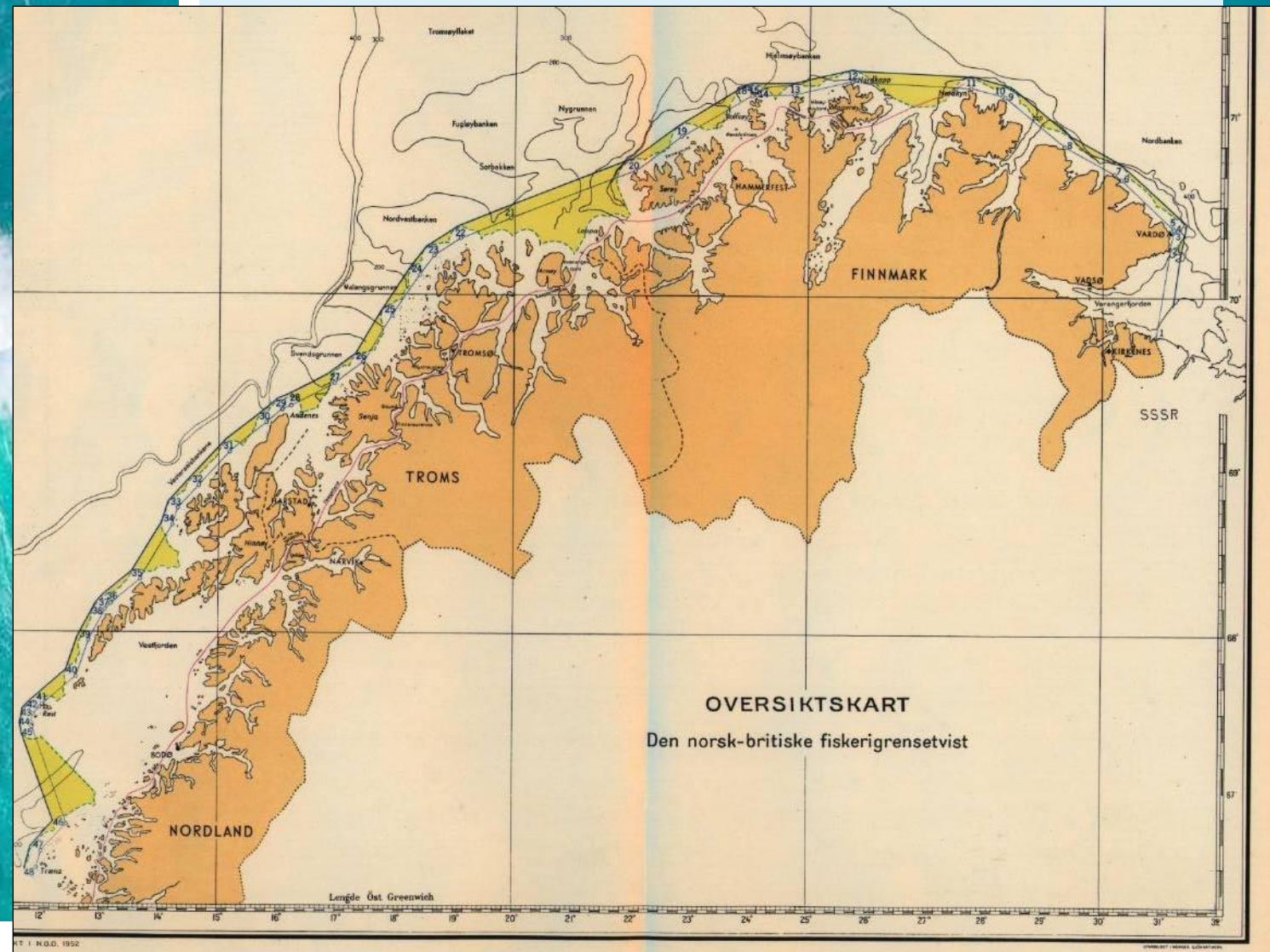
Fiskveiðideila Bretanna og Norðmanna

- 1812: Konungleg tilskipun um fjögurra mílna lögsögu, frá ystu eyjum og annesjum
- 1911: Breskur togari tekinn í þeirri landhelgi (en utan þriggja mílna)
- 1935: Endurnýjuð löggjöf um fjögurra mílna lögsögu, frá ystu eyjum og annesjum (en ekki framfylgt til fulls)
- 1948: Togaratökur hefjast

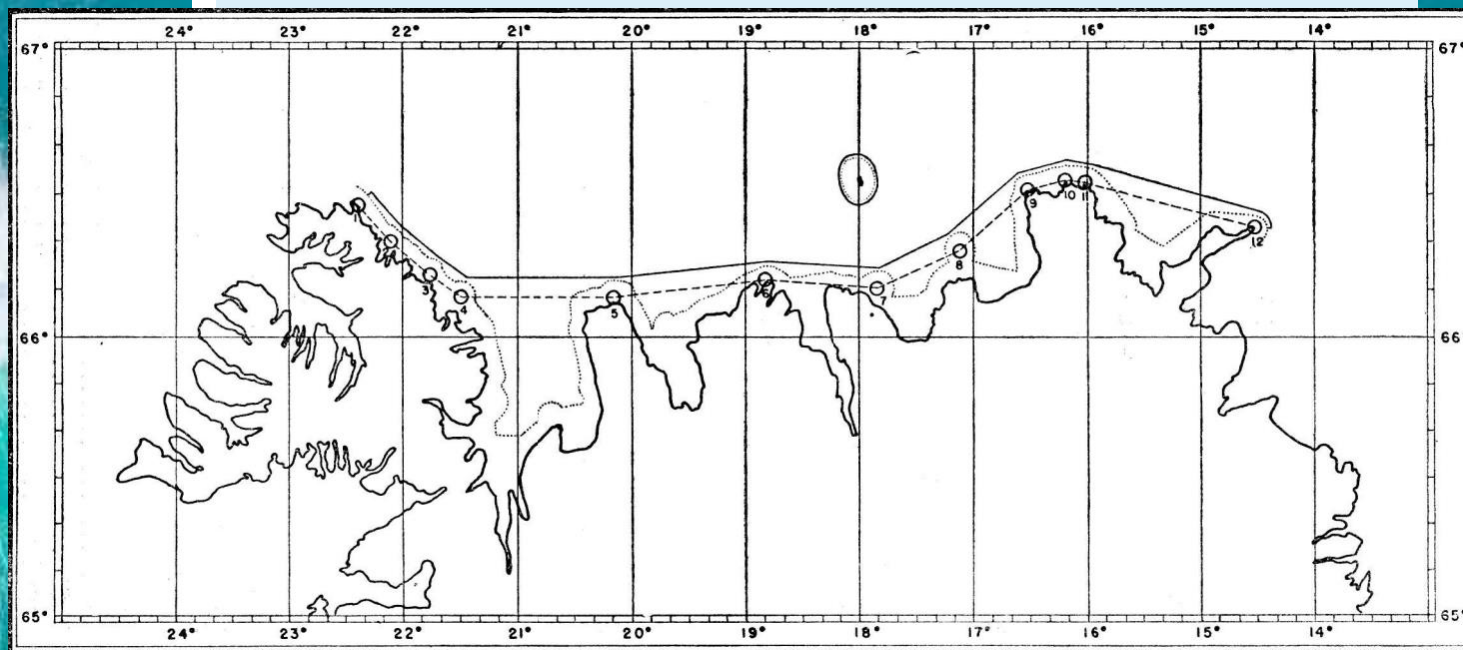

HMS Hound úr bresku fiskverndarsveitinni, Fishery Protection Squadron, við Tromsö

1949

1950

23.6.50. 17653/50: 31/11/60

Nr. 250.

Fortrolig.

J.nr. 018136 UD.

1950

INNK TIL UD

5 JUL 1950

31/11/60

Det Kgl. Utenriksdepartement,
Oslo.

Jeg hadde i går en samtale med den islandske fiskeriminister Olafur Thors. Det vil være kjent, at han er selvstendignetspartiets formann gjennom lang tid, tidligere flere ganger stats- og utenriksminister og en særdeles betydningsfull mann i Islands politiske liv. Olafur Thors er også kjent som storstilet Norges-venn, særlig gjennom krigsårene og senere. Samtalen oss imellom i går gjaldt egentlig en annen sak, men vi kom så inn på fiskerikonferansen i Lysekil. Thors var tydeligvis meget oppbragt over, at den norske delegasjon der skulle ha villet "demonstrere mot Island" ved ikke å ville være tilstede ved den islandske delegerte, dr. Hans Andersens foredrag om sjöterritoriet, dvs Islands utvidelse av sitt sjöterritorium. Etter hans versjon hadde den svenske delegasjon måttet optre som formidler for å få den norske delegasjon til overhodet å være tilstede under dette foredrag.

"Hadde jeg vært der", sa herr Thors, "er jeg redd for at jeg ville tatt ordet på Islands vegne og si fra, og farvel for godt til konferanser av denne art, som skal gi seg slike utslag, at man i det hele tatt ikke vil höre på hverandre.

Vi har tillatt oss å si...

har Norge nå foretatt en regulering i Oslofjord-området av liknende art, og som svenskene er "rasende for". Men når andre gjør noe liknende så vil nordmennene demonstrere mot saklige fremleggelsler - ved fravær. Er dette nordisk samarbeidsånd, så har dette samarbeid ingen verdi og ingen framtid."

Jeg bemerket at såvidt jeg visste var den samlede norske delegasjon tilstede under dr. Andersens foredrag, og jeg ville ta bestemt forbehold overfor versjoner fra andre om den norske delegasjons holdning. Iövrig hadde jeg intet nærmere kjennskap til fiskerikonferansen i Lysekil, og det som der hadde vært forhandlet om, eller disse forhandlingens gang.

Jeg har ikke villet unnlate å rapportere dette, med sikte på at det kanskje kan være visse korrigeringer å gjøre overfor den oppfatning som synes å gjøre seg gjeldende i Island om denne sak.

Torstein Andersen-Thorst

Dómínó-kenning á Atlantshafi...

„He asked me whether it was quite certain that the judgment of the Norwegian Fisheries case would be pertinent to the Icelandic case, and he in fact concurred with my explanation why I thought it would certainly be pertinent, namely that Iceland was drawing new base lines on the same principle that Norway had been drawing them, and, after all, these base lines were the whole question at issue between us and Norway.”

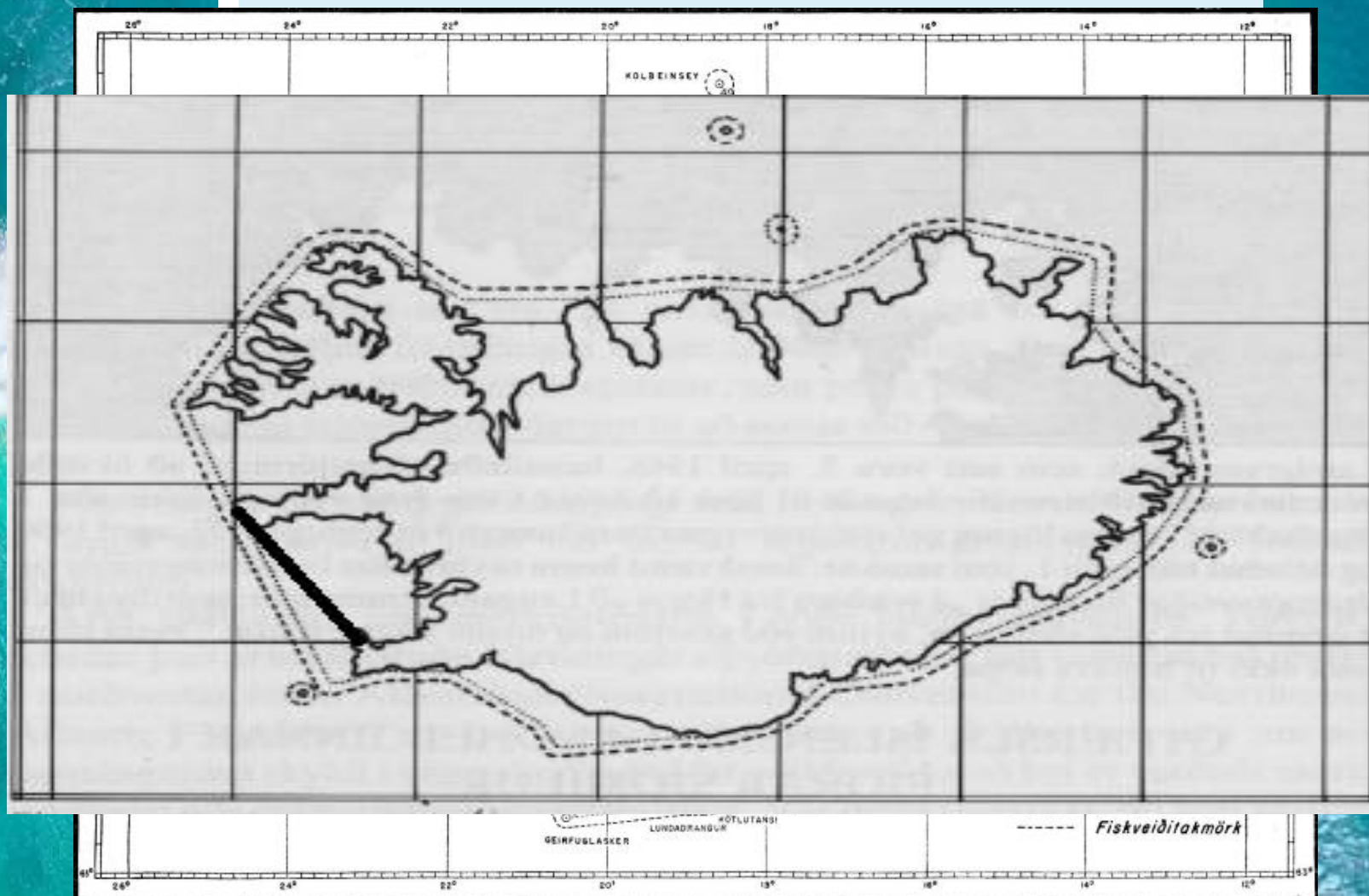
Minnisblað Sir Erics Becketts um samtali við Hans G. Andersen, 5. júní 1951

Dómínó-kenning á Atlantshafi...

„He asked me whether it was quite certain that the judgment of the Norwegian Fisheries case would be pertinent to the Icelandic case, and he in fact concurred with my explanation why I thought it would certainly be pertinent, namely that Iceland was drawing new base lines on the same principle that Norway had been drawing them, and, after all, these base lines were the whole question at issue between us and Norway.”

Minnisblað Sir Erics Becketts um samtali við Hans G. Andersen, 5. júní 1951

1952

Gunnlaugur Þórðarson, lögfræðingur

Orðið er frjálst

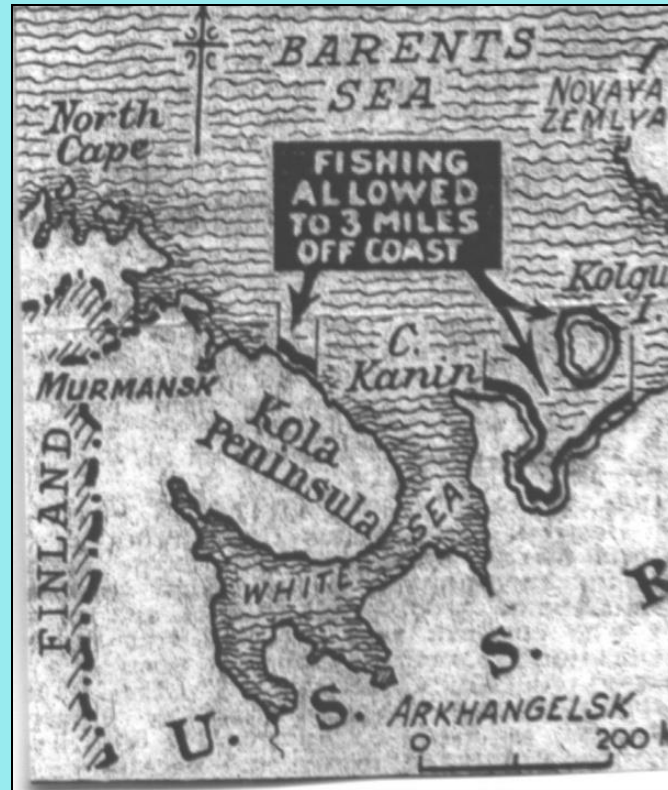
Landgrunnið og sextán sjómílna landhelgi

Þegar ég ætlaði út úr íbúðinni og opnaði fram á stigapallinn heyrði ég karlmannsrödd innandyra. Mér fannst ég kannast við hana en skildi ekkert í hver gæti verið að tala inni í stofunni því að þar átti enginn að vera. Mér fannst samt rétt að taka af allan vafa og fór í hvert einasta herbergi, eldhúsið og bæði snyrtiherbergin. Auðvitað var enginn í íbúðinni. Ég staldraði við framan við arinhilluna ... Um leið heyrði ég sömu röddina á ný, en skýrar. Hún barst úr stofunni: „Gunnlaugur! Þú átt að skrifa um landhelgina.“ Gunnlaugur Þórðarson, *Ævibrot*, bls. 109.

Yzta línan (punktalinan) er 200 metra dýptarlínan. Sumir hafa talið, að miða bæri takmörk landgrunnsins við þá línu. Það atríði, hvernig ákveða skuli takmörk landgrunnsins, er algjörlega órannsakað, manni gæti eins dottið í hug að miða takmörk þess við t.d. 50 sjómílnur undan landi, því ef til vill mætti takast að sanna, að í fyrstu hafi landhelgi Íslands verið upp undir 50 sjómílnur. Næsta lína (langstrikalína) er 16 sjómílna landhelgislínan, innsta línan er 3 sjómílna landhelgislína, sem Danir og Bretar ákváðu með samningnum frá 1901.

1956

**Convention on the Territorial Sea and the
Contiguous Zone**
1958

SECTION II.
LIMITS OF THE TERRITORIAL SEA

Article 3

Except where otherwise provided in these articles, the normal baseline for measuring the breadth of the territorial sea is the low-water line along the coast as marked on large-scale charts officially recognized by the coastal State.

Article 4

1. In localities where the coastline is deeply indented and cut into, or if there is a fringe of islands along the coast in its immediate vicinity, the method of straight baselines joining appropriate points may be employed in drawing the baseline from which the breadth of the territorial sea is measured.

2. The drawing of such baselines must not depart to any appreciable extent from the general direction of the coast, and the sea areas lying within the lines must be sufficiently closely linked to the land domain to be subject to the regime of internal waters.

Article 7

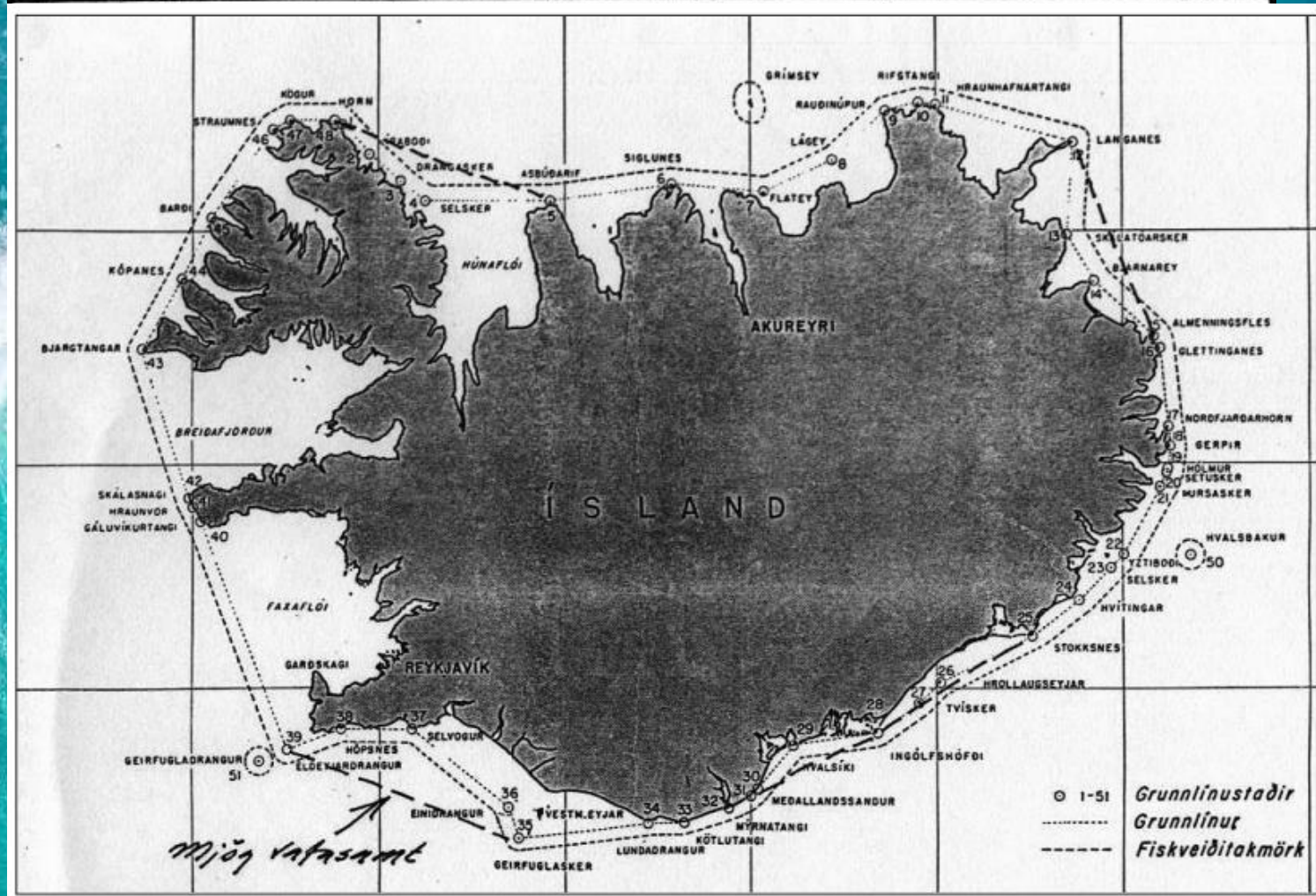
4. If the distance between the low-water marks of the natural entrance points of a bay does not exceed twenty-four miles, a closing line may be drawn between these two low-water marks, and the waters enclosed thereby shall be considered as internal waters.

5. Where the distance between the low-water marks of the natural entrance points of a bay exceed twenty-four miles, a straight baseline of twenty-four miles shall be drawn within the bay in such a manner as to enclose the maximum area of water that is possible with a line of that length.

6. The foregoing provisions shall not apply to so-called "historic" bays, or in any case where the straight baseline system provided for in article 4 is applied.

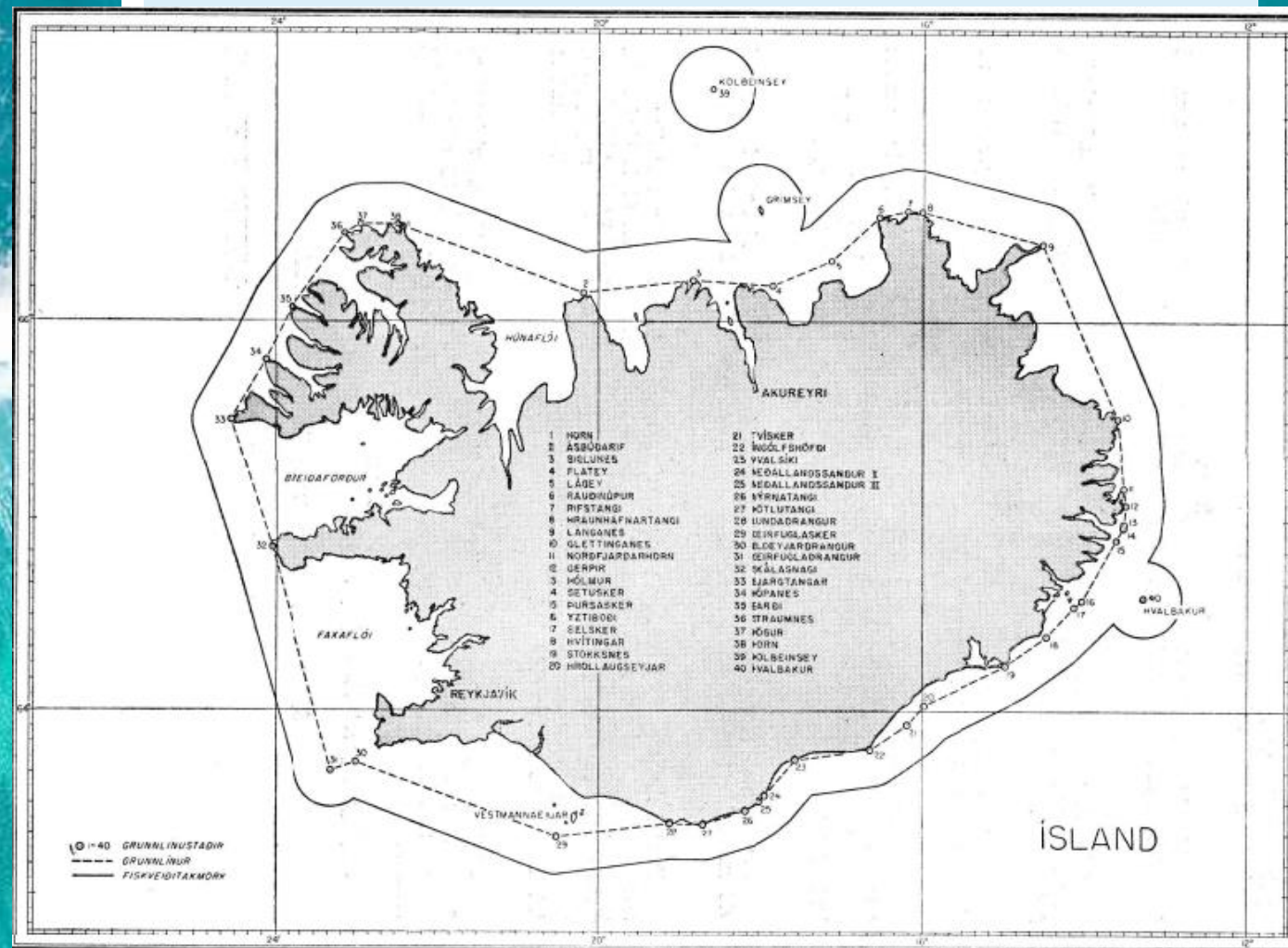

1960

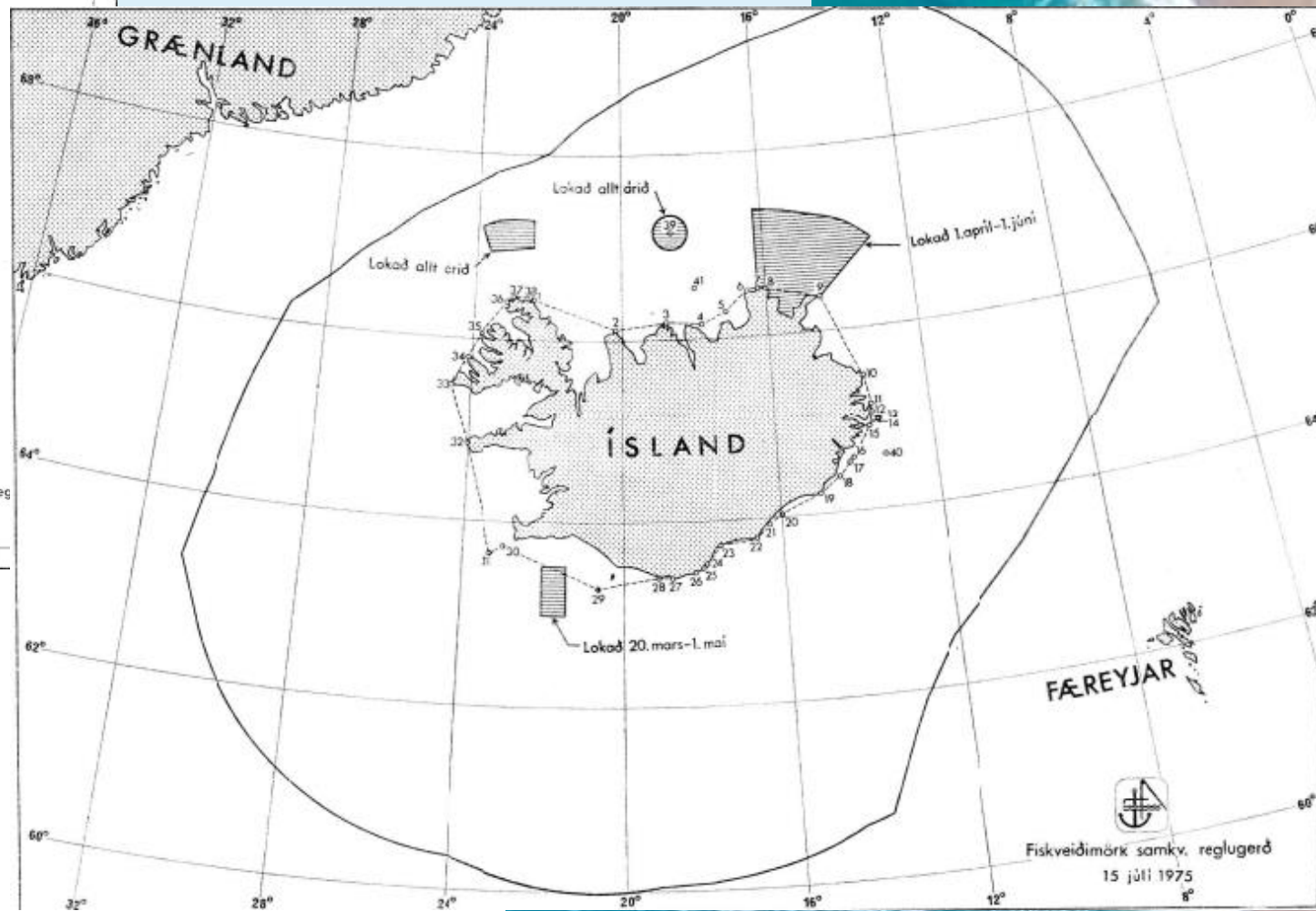
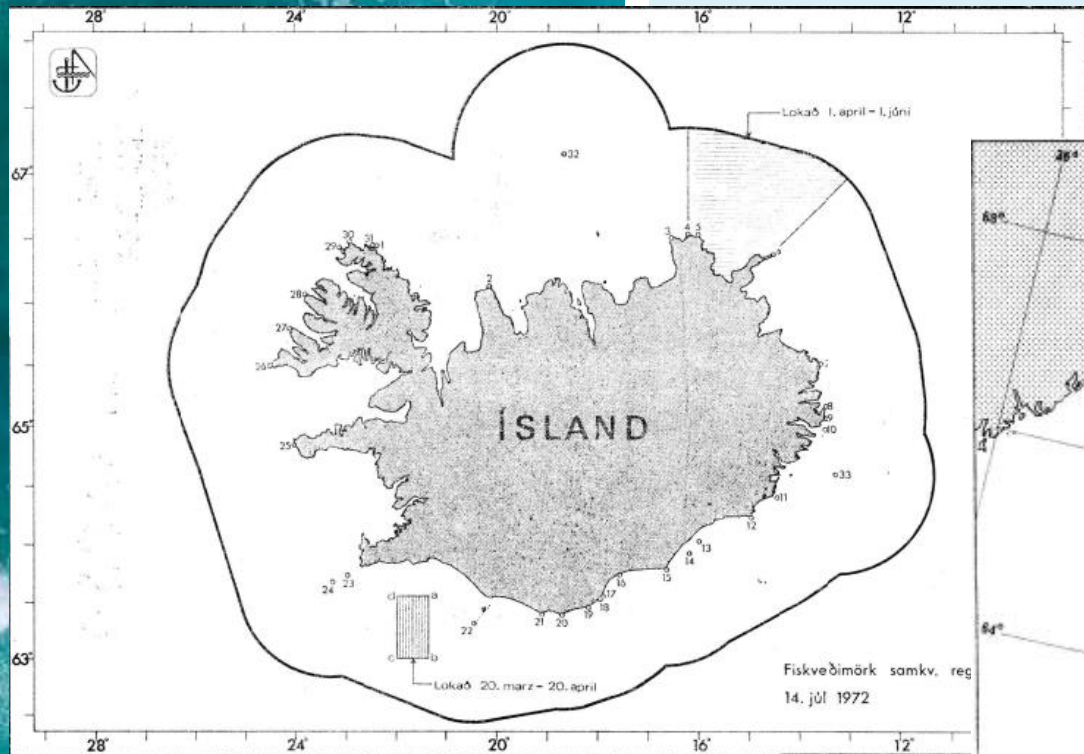

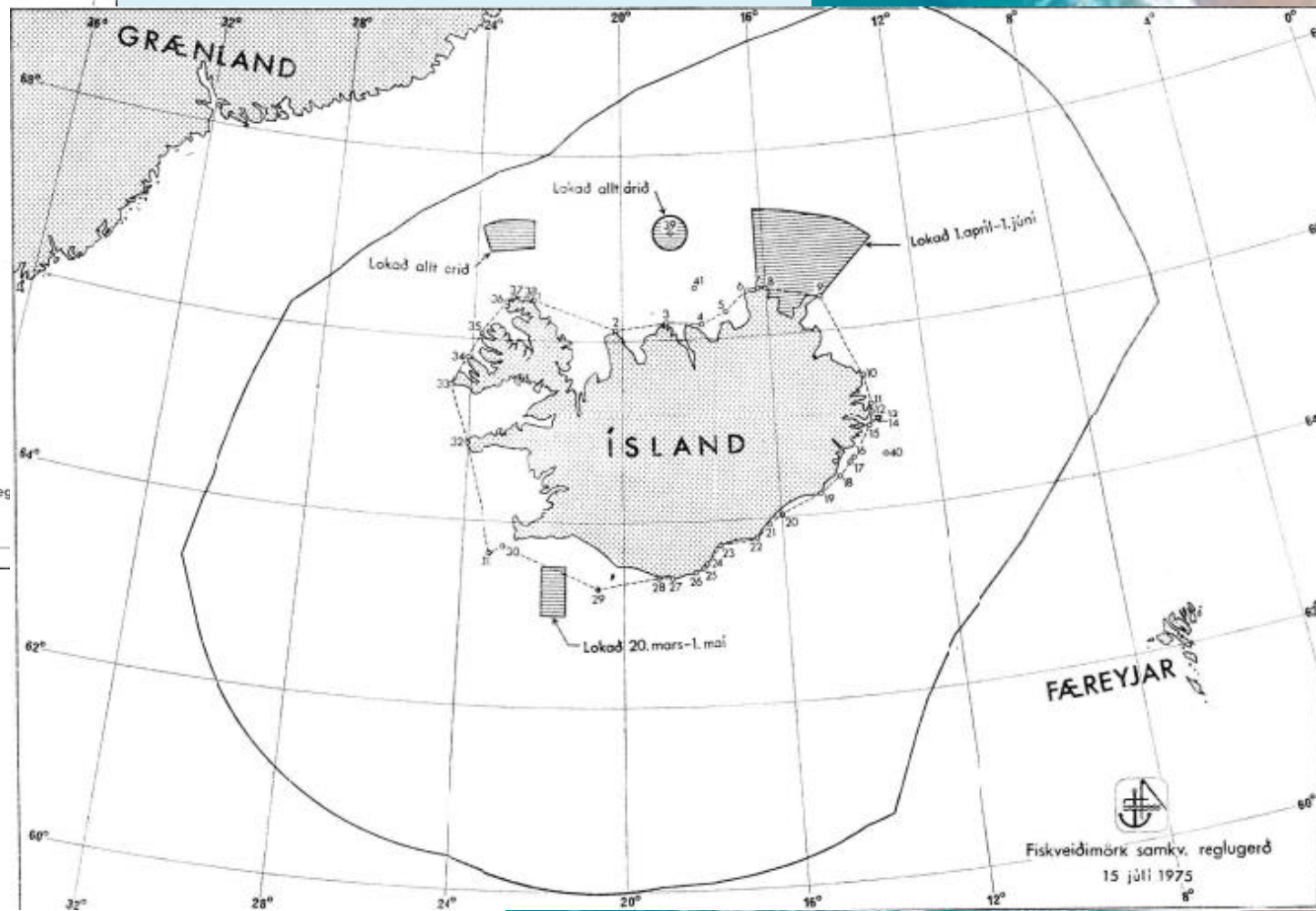
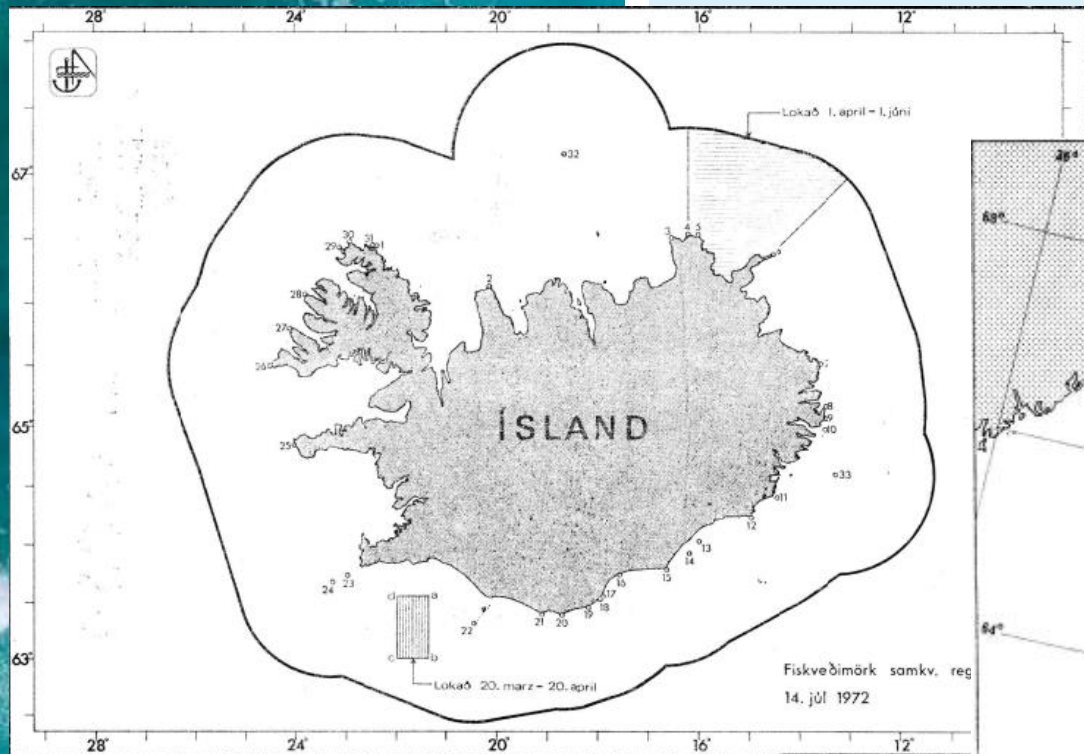
1961

1972 og 1975

1972 og 1975

No cover
image
available

The Oxford Handbook of the Law of the Sea

Donald Rothwell (ed.) et al.

<https://doi.org/10.1093/law/9780198715481.001.0001>

Published online: 02 June 2016 Published in print: 01 March 2015 Online ISBN: 9780191915567

Print ISBN: 9780198715481

Search in this book

CHAPTER

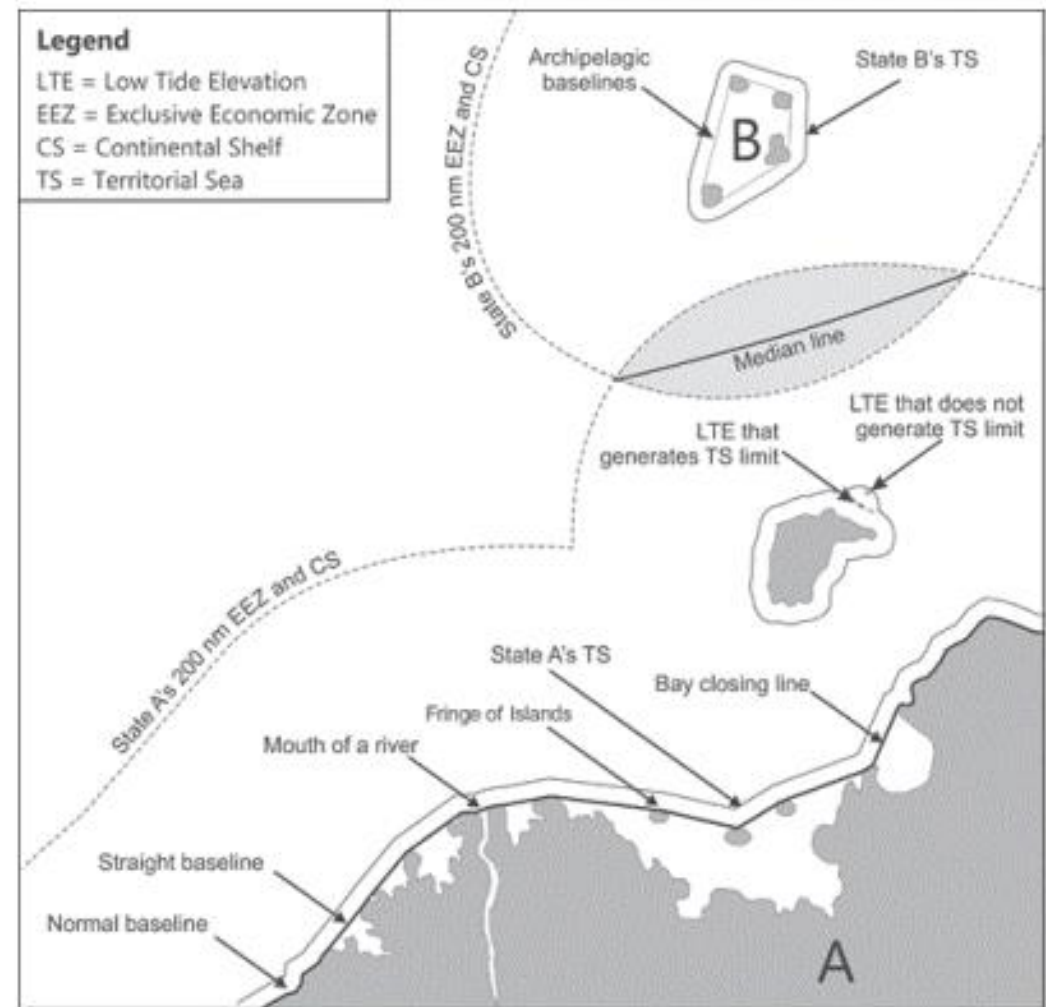
4 Baselines

Coalter Lathrop Author Notes

<https://doi.org/10.1093/law/9780198715481.003.0004> Pages 69–90

Published: 02 June 2016

<https://doi.org/10.1093/law/9780198715481.003.0004>

Niðurstöður

- Forn réttur dugði ekki til
- *Pax Britannica* langt fram á 20. öld
- Fordæmi Norðmanna (sem þeir fylgdu með smá fruntaskap)
- Þróun hafréttar Íslandi í vil
- „Vafasamar“ grunnlínur 1952 og 1961 en skiptu ekki sköpum á alþjóðavettvangi
- Hafréttur er lög, vald, venjur, hefðir og undantekningar í einum graut

**„Mjög vafasamt“. Framlag
Íslendinga til notkunar
grunnlína í hafrétti.**

Háskólinn í Reykjavík, 28. maí 2025

Guðni Th. Jóhannesson

gudnith@hi.is   www.gudnith.hi.is